

Ганна ПОЛІЩУК,

orcid.org/0000-0002-9547-4959

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської мови та методики її викладання

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

(Кропивницький, Україна) lopotova@ukr.net

Анжела ДЕМЧЕНКО,

orcid.org/0000-0001-6189-5264

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри природничих та фундаментальних дисциплін

Черкаської медичної академії

(Черкаси, Україна) dem4enkoav@gmail.com

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ШВИДКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СУСПІЛЬСТВА

Успішність діяльності майбутніх фахівців пов'язана зі сформованістю у них позитивної мотиваційної готовності до особистісного розвитку та ціннісного ставлення до професійної діяльності. З цією метою у статті проаналізовано зміст та структуру мотиваційної готовності студентів вищих навчальних закладів до успішної професійної діяльності, що включає мотивацію новизни, досягнення, готовність і здатність брати на себе відповідальність, задоволеність вибором професії, а також види мотивацій, які є оптимальними для майбутньої ефективної професійної діяльності; охарактеризовано основні компоненти готовності – мотиваційний та інструментальний.

Доведено, що мотиваційний компонент готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності є смислоутворювальною складовою частиною, оскільки передбачає формування стійкого прагнення студента до оволодіння знаннями, вміннями та навичками, усвідомлення практичної значущості професійної діяльності.

Запропоновано розширене тлумачення мотиваційної готовності студента до професійної діяльності як усвідомленого та активно-діяльного стану, який забезпечує особистісну й професійну самореалізацію та самоактуалізацію під час вирішення професійних проблем на основі психолого-педагогічної компетентності, особистісного та професійного досвіду, творчого використання індивідуально-психічних особливостей та інтелектуального потенціалу у процесі професійної діяльності в умовах швидких трансформацій суспільства. З'ясовано, що важливою умовою формування ефективної мотиваційної готовності в умовах швидких трансформацій суспільства є коректне використання технік мотивації та стимулювання: переконування, викликання інтересу, навіювання, делегування, позитивного або негативного підкріплення. Доведено, що високий рівень формування ефективної мотиваційної готовності студента до професійної діяльності в умовах швидких трансформацій суспільства забезпечується не стихійним чи супутнім освітнім впливом, а формується внаслідок цілеспрямованого психологічного супроводу професіоналізації студентів.

Ключові слова: *студент, професіоналізація, мотиваційна готовність до професійної діяльності, структурні компоненти мотиваційної готовності до професійної діяльності, умови формування ефективної мотиваційної готовності.*

Ganna POLISHCHUK,

orcid.org/0000-0002-9547-4959

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of English Language and its Teaching Methods

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

(Kropyvnytskyi, Ukraine) lopotova@ukr.net

Angela DEMCHENKO,

orcid.org/0000-0001-6189-5264

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of the Natural Sciences and Fundamental Disciplines

Cherkasy Medical Academy

(Cherkasy, Ukraine) dem4enkoav@gmail.com

FORMATION OF MOTIVATIONAL READINESS OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR SUCCESSFUL PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE CONTEXT OF RAPID SOCIETY TRANSFORMATIONS

The success of future specialists' activities is associated with the formation of their positive motivational readiness for personal development and value attitude to professional activities. The article analyzes the content and structure of motivational readiness of the students of higher educational establishments for successful professional activity, including motivation of novelty, achievement, readiness and ability to take responsibility, satisfaction with the choice of the profession, as well as types of motivations that are optimal for future effective professional activity; describes the main components of readiness – motivational and instrumental. It is proved that the motivational component of the readiness of future specialists for professional activity is a meaning-forming component, since it provides the formation of a stable student's desire to master knowledge, skills and abilities, awareness of the practical significance of professional activity. An expanded interpretation of the student's motivational readiness for professional activity as a conscious and active-activity state that provides personal and professional self-realization and self-actualization in solving professional problems based on psychological and pedagogical competence, personal and professional experience, creative use of individual-mental characteristics and intellectual potential in the process of professional activity in the process of rapid transformations of society is proposed. It has been estimated that an important condition for the formation of effective motivational readiness in the context of rapid transformations of society is the correct use of motivation and stimulation techniques: persuasion, arousing interest, suggestion, delegation, positive or negative reinforcement. It is proved that a high level of formation of effective motivational readiness of a student for professional activity in the context of rapid transformations of society is provided not by spontaneous or concomitant educational influence, but is formed as a result of purposeful psychological support for students' professionalization.

Key words: student, professionalization, motivational readiness for professional activity, structural components of motivational readiness for professional activity, conditions for the formation of effective motivational readiness.

Постановка проблеми. В умовах соціально-економічних, політичних, культурних перетворень та швидких трансформацій суспільства до випускника вищого навчального закладу, завтрашнього спеціаліста, висуваються особливі вимоги, серед яких важливе місце посідають високий рівень професіоналізму, активність, творчість, тощо, які визначаються особливостями мотиваційної сфери особистості, зокрема її мотиваційною готовністю до діяльності.

Вивчення процесу формування готовності в умовах швидких трансформацій суспільства до професійної діяльності є одним із актуальних питань нашого часу. Пов'язано це наамперед зі зміною до вимог підготовки фахівців вищими навчальними закладами в контексті соціально-економічних і культурних перетворень у житті нашого суспільства, адже готовність до професійної діяльності дозволить фахівцеві успішно пройти процес адаптації до професійної діяльності. Закінчуючи заклад вищої освіти, людина готова до здійснення діяльності, але постає питання про те, наскільки випускник готовий до здійснення успішної професійної діяльності в умовах швидких трансформацій суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій формування мотиваційної готовності студентів в умовах швидких трансформацій суспільства до професійної діяльності свідчить про те, що ця проблема є об'єктом наукового інтересу багатьох науковців. Вона розглядається науковцями у психолого-педагогічній літературі через призму

особливостей професійної підготовки фахівців різних спеціальностей: мотиваційна готовність до педагогічної діяльності (В. Волкова, О. Хромишева, А. Яблонський), мотиваційна готовність студентів коледжу (О. Єфімова), мотиваційна готовність до інноваційної діяльності (О. Коптяєва), мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів (Л. Гринюк), мотиваційна готовність до праці майбутніх психологів (Х. Дмитерко-Карабин), мотиваційна готовність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до створення позитивного професійного іміджу (Т. Марєєва). Водночас відзначимо, що поглиблений аналіз наукових досліджень дає змогу наголосити на необхідності поглибленого дослідження сутності процесу формування мотиваційної готовності студентів вищих навчальних закладів до успішної професійної діяльності в умовах швидких трансформацій суспільства відповідно до вимог особистісно зорієнтованої освітньої парадигми.

Мета статті – розкрити сутність процесу формування мотиваційної готовності студентів до успішної професійної діяльності в умовах швидких трансформацій суспільства

Виклад основного матеріалу. Готовність до діяльності вивчали різні дослідники. Так, Д. Узнадзе розглядав її з позиції теорії установки, О. Асмолов – у контексті вчення про смислову регуляцію поведінки, М. Левітов виділив довготривалу та короткотривалу готовність, описав взаємозв'язки між ними. Українські науковці В. Моляко і М. Смульсон не тільки підкреслили складність

поняття готовності до праці, яке включає, на їхню думку, цілу систему властивостей, а й виділили рівні готовності до праці (професійний, передпрофесійний, непрофесійний), описали особливості готовності до виконавчої та творчої праці. Також ця проблема була об'єктом дослідження зарубіжних науковців Х. Хекхаузена, Дж. Аткинсона, А. Маслоу.

Загальне тлумачення поняття готовності до професійної діяльності, що інтегрує попередній науковий досвід вивчення цього феномену, пропонують С. Максименко і О. Пелех. Готовність до того чи іншого виду діяльності, на їхню думку, – це цілеспрямоване вираження особистості, що включає її переконання, погляди, відношення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, установки (Максименко, Пелех, 1994: 70).

Поняття «мотиваційна готовність студентів вищих навчальних закладів» науковці трактують по-різному:

1) як результат, що характеризує готовність студентів до саморегуляції залежно від ситуації: фізичної, розумової, моральної тощо;

2) як здатність організувати й регулювати свою професійну діяльність;

3) як процес, що характеризується поступовим нагромадженням і зміною стану, властивостей, якостей особистості по мірі засвоєння нею професійного досвіду й перетворення останнього в усвідомлений інструмент дій, свого ставлення й поведінки тощо (Максименко, Пелех, 1994: 71).

Виділяючи у професійній готовності два основні компоненти – мотиваційний та інструментальний, Г. Балл розглядає як стрижневий саме мотиваційний компонент. Ті чи інші прогалини у знаннях або навичках можуть порівняно легко надолужуватися чи компенсуватися, тоді як брак професійно значущої спрямованості особистості (просто кажучи, нелюбов до праці, якою довелось займатися) спричинює низьку ефективність діяльності, внутрішні та міжособові конфлікти (Балл, 2000: 221).

Найчастіше дослідники визначають мотиваційну готовність як сукупність мотиваційних спонук до праці. На думку О. Мороза, О. Падалка, В. Юрченко, мотиваційна основа готовності до професійної діяльності включає потребу в цій діяльності, усвідомлення відповідності особистісних якостей вимогам діяльності, а також усвідомлену мотивацію особистісних прагнень до даної спеціальності (Мороз, Падалка, Юрченко, 2003: 112).

А. Яблонський наголошує на тому, що мотиваційна готовність майбутніх учителів до професійної діяльності є складним індивідуально-психо-

логічним утворенням, яке поєднує усвідомлення особистістю значущості майбутньої професійної діяльності вчителя, що інтегрується з розвитком професійно значущих якостей і цінностей та наявністю образу своєї професії, власної професійної поведінки і супроводжується прагненням займатися цією діяльністю після закінчення закладу вищої освіти (Яблонський, 2015: 77).

Мотиваційну готовність студентів коледжу до професійної діяльності, О. Ефимова розуміє як сукупність мотивів, які визначають позитивне ставлення особистості до обраної спеціальності, як наслідок, спрямовують її на оволодіння майбутньою професійною діяльністю і забезпечують успішність цього процесу. Таким чином, автор акцентує увагу на тому, що ставлення майбутнього фахівця до професії загалом значною мірою впливає на ефективність навчальної діяльності та підвищує її успішність (Ефимова, 2009: 166). Науковець виділяє чотири групи мотивів, які визначають формування мотиваційної готовності: 1) прагматичні мотиви (отримання диплому); 2) професійні й пізнавальні мотиви (стати висококваліфікованим спеціалістом); 3) мотиви підвищення власного престижу; 4) мотиви, які пов'язані з усвідомленням особистістю певних незручностей, які можуть виникнути у ситуації недосягнення успіху.

Л. Гренюк, вивчаючи проблеми мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності, зауважує, що існує пряма залежність результативності підготовки фахівців університетом від сформованості мотиваційної сфери особистості студента, яка проявляється у мотиваційній готовності до професійної діяльності та пов'язана із мотивами досягнення успіху та уникнення невдачі (Гренюк, 2003: 367).

Мотиваційна готовність до діяльності, як зауважує Х. Дмитерко-Карабин, є одним із провідних компонентів у структурі психологічної готовності до праці, адже розвиток та реалізація інструментальних властивостей можуть бути ефективними лише за умови їх концентрування навколо мотиваційного ядра особистості фахівця, його професійно-значущої спрямованості (Дмитерко-Карабин, 2004: 25). Структурними елементами мотиваційного ядра особистості у контексті готовності до праці, на думку дослідника, виступають: позитивне ставлення, інтерес суб'єкта до своєї професії, орієнтація на мотиви та цінності конкретної діяльності, потреба в ній, а також потреба в досягненнях і самовдосконаленні.

Так, О. Коптяєва разом з Н. Афанасьєвою виділяють такі компоненти мотиваційної готовності до інноваційної діяльності: вияв інтересу до новизни,

бажання нею займатися, переживання позитивних емоційних станів, які викликані інноваціями, прагнення оцінити свій професійний і особистісний досвід з позиції інновацій. Формуювальним компонентом мотиваційної готовності до інноваційної діяльності виступає, на думку автора, інтерес, викликаний новизною (Коптяєва, Афанасьєва 2007: 110).

Компонентами мотиваційної готовності студентів коледжу, за О. Ефимовою, виступають особистісно-професійні особливості (емоційна стійкість, позитивне ставлення до діяльності), спрямованість на сферу діяльності і рівні професійної освіти, ціннісно-сміслові і життєві орієнтації (Ефимова, 2009: 167).

А. Яблонський у структурі мотиваційної готовності до педагогічної діяльності виокремлює цілісні та взаємозумовлені такі її підструктури: особистісну (зі сформованими педагогічно значущими якостями) та мотиваційну (зі сформованим комплексом стійких мотивів) (Яблонський, 2015: 78). Ці підструктури об'єднанні професійною діяльністю і визначають якість формування психологічної готовності до неї.

Таким чином, беручи до уваги викладене вище, підсумовуємо, що мотиваційна готовність студентів до професійної діяльності – це усвідомлений та активно-діяльнісний стан, який забезпечує особистісну й професійну самореалізацію та самоактуалізацію під час вирішення професійних проблем на основі психолого-педагогічної компетентності, особистісного та професійного досвіду, творчого використання індивідуально-психічних особливостей та інтелектуального потенціалу в процесі професійної діяльності в умовах швидких трансформацій суспільства.

Структурним компонентами мотиваційної готовності до професійної діяльності виступають: задоволеність здійсненим професійним вибором, професійна самовизначеність, бажання працювати у майбутньому за фахом, цікавість до змісту своєї професійної діяльності.

Виходячи з цього, студентам було запропоновано анкету, в якій були запитання, що стосувалися їхньої задоволеності обраною професією після трьох років навчання в університеті. Аналіз відповідей майбутніх фахівців показав, що: значна їх частина (78,7% опитаних) задоволена обраною спеціальністю і не розчарувалась у своєму виборі; близько 9,1% респондентів задоволені обраним фахом частково, і 12,2% не задоволені своїм вибором і не мають бажання працювати за спеціальністю.

Щодо соціального статусу майбутньої професії, а відтак і її престижності на ринку праці та серед самих майбутніх фахівців, можемо конста-

тувати, що 58,5% студентів вважають його високим, пояснюючи це тим, що ця професія – це справа всього життя, яка формує майбутнє нашої країни, на них лежить велика відповідальність за матеріальне благополуччя підприємства, тому вони повинні володіти певними особистісними якостями, які дозволять ефективно виконувати свої службові обов'язки. При цьому, за твердженням респондентів, фахівець повинен бути не тільки «обізнаним і кваліфікованим», а й «високоморальною людиною». Він також мусить бути уважним, мати аналітичний склад розуму, щоб знаходити нові стратегії та шляхи розвитку для підприємства. Відзначають студенти і те, що талановиті та успішні фахівці в своїй галузі можуть мати великий заробіток, адже вони забезпечують матеріальне благополуччя цілої компанії, тобто займають відповідальний пост, який повинен добре оплачуватися.

Відповідаючи на запитання про професійні потреби, майбутні професіонали давали різні відповіді. Так, 17,6% опитаних стверджували, що на цьому етапі навчання у них відсутні професійні потреби. В основному такі відповіді давали студенти, які навчаються через суб'єктивні причини, або ті, які не досить розуміли, що таке потреба. Ще частина (17,1%) до власних професійних потреб віднесли гідну заробітну плату, кар'єрне зростання, високий професійний і соціальний статус, що свідчить про зовнішню мотивацію вибору професії. Решта респондентів виділила оволодіння професійними знаннями та вміннями, особистісне й професійне удосконалення, набуття досвіду роботи та використання отриманих знань на практиці, матеріальну забезпеченість закладу освіти, яка сприяла б роботі (наявність комп'ютерних комплексів, базової комплектації закладу, сучасного спортивного інвентарю тощо), здобуття вищої освіти та наявність першого робочого місця як власні професійні потреби молодого фахівця.

Значною мірою на задоволеність обраною професією та на мотивацію подальшого якісного опанування нею впливає успішність проходження професійної практики та стажування майбутніми фахівцями, а також труднощі, що виникають у них під час практичного використання знань, набуття фахових умінь і навичок. Тому одне із запитань запропонованої нами анкети стосувалося того, чи відчували студенти труднощі під час проходження практики і з чим вони їх пов'язують. Аналіз відповідей студентів показав, що значна їх частина (близько 81,3%) відчувала різні проблеми під час практики, які здебільшого були пов'язані з невеликим досвідом роботи (30,3%), невмінням

правильно організувати свою діяльність (21,3%), недостатнім рівнем професійних знань (9%), а також із труднощами у налагодженні ділових стосунків із клієнтами (8,4%). Окремі студенти відчували труднощі під час адаптації до колективу (0,6%), у ситуаціях спілкування з колегами (1,3%), а також у процесі здійснення самоаналізу професійної діяльності та аналізу колег-студентів (0,6%).

Ставлення до професії, мотиви її вибору мають велике значення (а в деяких випадках і виключне) для підвищення якості професійного навчання. Мотиваційна готовність не тільки дає змогу підвищити ефективність навчальної діяльності студентів, але й сприяє формуванню професійної компетентності. Водночас необхідно відзначити, що процесуально-змістова мотивація як інтерес до самої діяльності може бути значно знижена через зовнішні чинники. Тож цілком закономірно, що важливою умовою формування ефективної мотиваційної готовності студентів в умовах швидких трансформацій суспільства є коректне використання технік мотивації та стимулювання: переконання, викликання інтересу, навіювання, делегування, позитивного або негативного підкріплення.

Також важливо підкреслити, що основним завданням викладача є розуміння внутрішніх мотивів студентів та забезпечення умов для виявлення тих рис особистості, що сприяють успішному навчанню. Майже все, що викладач робить в аудиторії під час практичного заняття, має мотиваційний вплив на студентів. Мотивація навчання студентів значним чином визначається розвитком їхньої навчальної діяльності у процесі професійної підготовки. Важливим критерієм вивчення та розвитку мотивації учіння є почуття, як показник того, як проходить процес задоволення пізнавальних потреб. Виникаючи у процесі спільної діяльності «викладач-студент», позитивні емоційні стани свідчать про сприятливе протікання процесу задоволення потреб. Викладач повинен

кожним своїм словом і дією переконувати їх у своїй широті, доброзичливості і справедливості. У свою чергу, коли студентів запитують про те, що їм подобається в улюблених викладачах, крім цих умінь та знань, підкреслюють такі риси їх особистості, як чуйність, сердечність, уважність до запитів та їх власних інтересів. Саме за таких умов можна виховати позитивну мотивацію до навчання як до відповідальної, цікавої співпраці. Поведінка викладача, його моральне обличчя – все це важливі фактори виховання позитивної мотивації до професійної діяльності.

Висновки. Отже, аналіз сутності процесу формування мотиваційної готовності студентів до успішної професійної діяльності в умовах швидких трансформацій суспільства дозволяє виділити основні особливості цього явища. Перш за все воно є невід'ємним аспектом цілісної психологічної готовності до власної діяльності. Основними функціями мотиваційної готовності є забезпечення стійкої професійної спрямованості особистості, прагнення до професійної діяльності, спонування, регулювання та спрямування професійної діяльності фахівця. Ці функції реалізуються у двох видах мотиваційної готовності – довготривалій та короткотривалій. Структурними елементами мотиваційної готовності є позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності, інтерес до неї, потреба у цій діяльності, усвідомлена мотивація прагнень до цієї спеціальності, професійна спрямованість, орієнтація на цінності та досягнення в обраній сфері. Ці елементи є взаємопов'язаними у цілісній мотиваційній готовності до успішної професійної діяльності в умовах швидких трансформацій суспільства. Формування мотиваційної готовності до професійної діяльності у студентів вищих навчальних закладів в умовах швидких трансформацій суспільства сприяє їхній професіоналізації і є найважливішою умовою як ефективної діяльності, так і повноцінного життя в інших сферах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балл Г.О. Духовність професіонала і педагогічне сприяння її становленню: орієнтири психологічного аналізу. *Професійна освіта: педагогіка і психологія. Українсько-польський журнал*. Ченстохова–Київ, 2000. Вип. II. С. 217–232.
2. Гренюк Л.С. Мотиваційна компетентність у підготовці сурдопедагогів. *Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка*. / [за ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співака]. Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2003. Вип. XII. С. 367–369.
3. Дмитерко-Карабин Х.М. Мотиваційна готовність до професійної діяльності як психологічна проблема. *Філософія, соціологія, психологія: зб. наук. пр. Прикарп. унів. ім. В. Стефаника*. Ів.-Франківськ: «Плай» Прикарп. унів., 2004. Вип.9. Ч. 2. С. 23–32.
4. Ефимова О.В. Мотивационная готовность студентов колледжа к профессиональной деятельности. *Вестник Псковского государственного университета. Серия: Социально-гуманитарные и психолого-педагогические науки*. Москва, 2009. С. 166–168.
5. Коптяева О.Н., Афанасьева Н.В. Особенности мотивации инновационной деятельности учителей. *Вестник ЧГУ. Череповец*, 2007. №1. С. 110–114.

6. Максименко С.Д., Пелех О.М. Фахівця потрібно моделювати. Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності. *Рідна школа*. 1994. № 3–4. С. 68–72.
7. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. Київ : НПУ, 2003. 267 с.
8. Яблонський А.І. Мотиваційна готовність майбутніх психологів до експертної діяльності: сутність та структура. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Збірник наукових праць. Серія «Психологічні науки»*. Вип. 2(2). 2015. № 395. С. 77–81.

REFERENCES

1. Ball H.O. Dukhovnist profesionala i pedahohichne spryiannia yii stanovlenniu: oriientyry psykholohichnoho analizu. [Spirituality of a professional and pedagogical assistance to its formation: guidelines for psychological analysis]. *Profesiina osvita: pedahohika i psykholohiia. Ukrainsko polskyi zhurnal*. Chentokhova–Kyiv, 2000. Iss. II. pp. 217–232. [in Ukrainian].
2. Hreniuk L.S. Motyvatsiina kompetentnist u pidhotovtsi surdopedahohiv. [Motivational competence in the preparation of sound trainers]. *Collection of scientific works of I. Ogienko Kamyanets-Podilskyi National University*. O. V. Havrylova, V. I. Spivaka (Eds.). Kamyanets-Podilskyi : Aksioma. 2003. Iss. XII, pp. 367–369. [in Ukrainian].
3. Dmyterko-Karabyn Kh.M. Motyvatsiina hotovnist do profesiinoi diialnosti yak psykholohichna problema. [Motivational readiness for professional activity as a psychological problem]. *Philosophy, Sociology, Psychology: Coll. of scientific works of V. Stefanyk Precarpathian University*. Iv.-Frankivsk : Plai. Prykarp. univ. 2004. Vol. 2, Iss. 9. pp. 23–32. [in Ukrainian].
4. Efymova O.V. Motyvatsyonnaia hotovnost studentov kolledzha k professyonalnoi deiatelnosti. [Motivational readiness of college students for professional activity]. *Bulletin of the Pskov State University. Series: Sotsyalno-humanytarnye y psykholoho-pedahohycheskye nauky*. 2009. pp. 166–167. Moscow. [in Russian].
5. Koptiaeva O.N., Afanaseva N.V. Osobennosty motyvatsyy ynnovatsyonnoi deiatelnosti uchyteliei. [Features of motivation of innovative activity of teachers]. *Vestnyk ChHU. Cherepovets*, 2007. №. 1. pp. 110–114. [in Russian].
6. Maksymenko S.D., Pelekh O.M. Fakhivtsia potribno modeliuvaty. Naukovi osnovy hotovnosti vypusknika pedvuzu do pedahohichnoi diialnosti. [The specialist needs to be modeled: Scientific fundamentals of readiness of the graduate of the teacher's pedagogical department]. *Ridna shkola*. 1994. №. 3–4. pp. 68–72. [in Ukrainian].
7. Moroz O.H., Padalka O.S., Yurchenko V.I. Pedahohika i psykholohiia vyshchoi shkoly : navch. posib. [Pedagogy and psychology of higher school : textbook]. Kyiv : NPU, 2003. 267 p. [in Ukrainian].
8. Yablonskyi A.I. Motyvatsiina hotovnist maibutnikh psykholohiv do ekspertnoi diialnosti: sutnist ta struktura. [Motivational readiness of future psychologists for expert activity: essence and structure]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Zbirnyk naukovykh prats. Seriya «Psykholohichni nauky»*, Iss. 2(2). 2015. №. 395. pp. 77–81. Kher-son. [in Ukrainian].